

Myśląc o przyszłych pokoleniach, winniśmy dawać świadectwo miłości do Ojczyzny oraz szacunku dla heroicznego postaw naszych przodków.

Dlatego, w roku jubileuszu 100-lecia Niepodległości Polski, zrodziła się inicjatywa upamiętnienia ofiary kilkudziesięciu tysięcy mieszkańców przedwojennego województwa pomorskiego, którzy w pierwszych dniach II wojny światowej oddali życie za to, że byli Polakami.

Harcerze, którzy na co dzień opiekują się miejscami pamięci narodowej, przeprowadzą na ten cel zbiórkę publiczną.

Zachęcam wszystkich Państwa do wsparcia idei budowy Pomnika Ofiar Zbrodni Pomorskiej 1939.

Piotr Całbecki

Marszałek Województwa Kujawsko-Pomorskiego

Prosta bryła pomnika przywołuje rozstrzelany przez pociski, zburzony dom. W jego wnętrzu, które powinno być ciepłe, znajdzie się zimny metal, ołów – symbol amunicji, którą zabito mieszkańców naszego regionu. Na tym elemencie ołowianym zostaną wyryte nazwy wszystkich miejscowości, w których doszło do tych tragicznych zdarzeń. Pomnik osadzony będzie w otoczeniu zieleni, co przywołuje także miejsca rozstrzeliwań; zwykle były to lasy. W przestrzeni parku znajdą się jeszcze instalacje rzeźbiarskie poświęcone bezimiennym ofiarom oraz tablice z informacjami, które zapoznają zwiedzających z okolicznościami tej zapomnianej zbrodni.

Zbigniew Mikielewicz - autor koncepcji pomnika

Kontakt:

Urząd Marszałkowski Województwa

Kujawsko-Pomorskiego w Toruniu

Plac Teatralny 2, 87-100 Toruń, tel. 56 62 18 490

e-mail: pomnik@kujawsko-pomorskie.pl

www.kujawsko-pomorskie.pl/pomnik

Zbiórka publiczna nr 2018/1690/KS

BUDOWA POMNIKA OFIAR ZBRODNI POMORSKIEJ 1939

nr konta:

PKO BP O/Bydgoszcz

53 1440 1215 0000 0000 0390 9255

(...) wiatr przemieszał popioły
krew spłynęła do morza (...)
jesteśmy mimo wszystko
stróżami naszych braci (...)

musimy zatem wiedzieć
policzyć dokładnie
zawołać po imieniu
opatrzyć na drogę (...)

Zbigniew Herbert
„Pan Cogito o potrzebie ścisłości”

Miejsca martyrologii na terenie dawnego województwa pomorskiego

źródło: wystawa Zapomniani kaci Hitlera. „Samoobrona” Niemiecka na Pomorzu Gdańskim (Selbstschutz Westpreussen) w 1939 r. - Instytut Pamięci Narodowej

Po napaści Niemiec na Polskę w 1939 r. władze niemieckie przystąpiły do akcji „odpolszczenia” (Entpolonisierung) ziem polskich, które bezpośrednio przyłączono do III Rzeszy. W tym celu rozpoczęto masowe rozstrzeliwania polskiej ludności cywilnej uznanej za „element antyniemiecki” - w tym kobiet i dzieci. Akcję tę przeprowadzono w co najmniej 359 miejscowościach w całej Polsce, podzielonej przez okupanta na okręgi. (...) Jednak do największych zbrodni na terenie okupowanej Polski doszło w granicach przedwojennego województwa pomorskiego ze stolicą w Toruniu, gdzie w piaskowniach, lasach i dołach śmierci zamordowano około 30 000 obywateli II Rzeczypospolitej. Głównymi sprawcami ludobójstwa byli członkowie organizacji Selbstschutz Westpreussen skupiającej miejscowych Niemców, działających pod nadzorem SS. Całkowita liczba ofiar zbrodni pomorskiej jest niemożliwa do ustalenia w wyniku zniszczenia dokumentacji oraz zacierana śladów zbrodni poprzez wydobywanie i spalanie latem 1944 r. ciał ofiar. Większość ze sprawców uniknęła pociągnięcia do odpowiedzialności karnej.

Po 77 latach od tych dramatycznych wydarzeń, społeczność województwa kujawsko-pomorskiego pragnie przystąpić do realizacji przedsięwzięcia, którego owocem powinien być materialny ślad w postaci pomnika upamiętniającego tysiące Pomorzaków zamordowanych w bestialski sposób jesienią 1939 r. Warto podkreślić, że lokalizacja pomnika w Toruniu, przedwojennej stolicy województwa pomorskiego znajduje akceptację i zrozumienie także wśród władz i środowisk naukowych współczesnego województwa pomorskiego, które wyraziły chęć ścisłej współpracy w dążeniu do realizacji założonego celu. Wsparcie w tym względzie okazuje również Instytut Pamięci Narodowej (...). Jednym z podstawowych założeń jest skupienie wokół tego projektu jak najszerszej grupy osób, mieszkańców obu regionów, którzy poprzez bezpośrednie lub pośrednie zaangażowanie w proces powstawania pomnika, stałby się kustoszami pamięci o ofiarach zbrodniczej działalności Selbstschutz Westpreussen.

źródło: Stanowisko Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 28.11.2016 r. w sprawie budowy pomnika ofiar Zbrodni Pomorskiej 1939

W Komitecie budowy pomnika zasiadają samorządowcy, działacze społeczni, przedstawiciele kościołów i organizacji religijnych, przedstawiciele administracji rządowej oraz reprezentanci organizacji harcerskich województw kujawsko-pomorskiego i pomorskiego.

Inicjatorem idei powstania pomnika jest Roman Knitter - prezes Towarzystwa Przyjaciół Pomorza.

Decyzją toruńskiej Rady Miasta pomnik zostanie zlokalizowany na skwerze przy ulicy Uniwersyteckiej.